

ФАКТОРНИЙ АНАЛІЗ ПРИБУТКУ М'ЯСОПЕРЕРОБНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Розглянуто методику проведення факторного аналізу прибутку на м'ясопереробному підприємстві, наведено заходи щодо ефективного управління прибутком

Постановка проблеми. Становлення і розвиток в Україні ринкової інфраструктури суттєво змінюють фінансово-економічне, інформаційне і правове середовище функціонування підприємств, зміст їхньої господарської діяльності. В умовах інтегрування економіки України у світове співтовариство відбувається трансформація фінансових відносин на мікрорівні. Оскільки характерною рисою сьогодення стала велика кількість збиткових підприємств, то зростає потреба у дослідженні причинно-наслідкових залежностей, пов'язаних із процесом формування прибутку підприємства, ефективністю його використання.

Прибуток підприємства є джерелом власних фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення фінансово-господарської діяльності. Їх нестача спричиняє виникнення боргів, що у кінцевому підсумку може призвести до фінансової кризи і банкрутства. Зростання прибутку значною мірою визначає темпи економічного розвитку країни, окремих регіонів, збільшення суспільного багатства і підвищення життєвого рівня населення.

Стан вивчення проблеми. Дослідження як самих чинників, так і ступеня їх впливу на величину досліджуваного показника, зазвичай, виконується за допомогою факторного економічного аналізу. В роботах, присвячених факторному аналізу прибутку значне місце займає математична формалізація аналітичних задач, побудова детермінованих факторних моделей даного показника. Слід відмітити, що в економічній літературі в останні часи активно розглядаються питання факторного аналізу прибутку, але в цьому напрямку ще залишається ряд нерозв'язаних моментів. Тому, на наш погляд, певний інтерес може представити запропонована в даній статті методика аналітичного розрахунку впливу важливіших факторів на загальну зміну прибутку підприємства.

Мета дослідження полягає в подальшій розробці та удосконаленні методичного апарату проведення факторного аналізу прибутку на прикладі м'ясопереробного підприємства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Процеси глобалізації вітчизняної економіки зумовлюють необхідність удосконалення методів, пов'язаних із розрахунками показників ефективності діяльності суб'єктів господарювання відповідно до законів ринку, забезпечення задоволення інтересів працівників, підприємств та держави.

Теоретичні та практичні аспекти класифікації факторів та їх вплив на фінансові результати підприємства розглянуті в працях таких вітчизняних та зарубіжних науковців, як В.В. Баканов, М.Д. Білик, Л.Д. Буряк, Ф.Ф. Бутинець, В.І. Валуєв, Л. Гапенські, І.В. Зятківський, М.І. Ковальов, М.Н. Крейніна, В.О. Мец, Є.В. Мних, А.М. Поддєрьогін, Р.С. Сайфулін, Г.В. Савицька, Ю.С. Цал-Цалко, А.В. Чупис, А.Д. Шеремет та ін. Ними зроблено значний внесок у розробку теоретико-методологічних основ визначення сутності прибутку, процесів його формування та використання, класифікації факторів, методики проведення факторного аналізу. Але сучасна

економічна дійсність потребує подальшого удосконалення цих питань з урахуванням особливостей різних галузей.

Викладення основного матеріалу дослідження. Всі процеси та явища господарської діяльності взаємозв'язані, взаємозалежні та взаємообумовлені. Тобто кожний результативний показник залежить від чисельних і різноманітних факторів. Тому важливим методологічним дослідженням є вивчення та вимірювання впливу чинників на досліджувані показники. Під факторним аналізом розуміють методику комплексного та системного вивчення та вимірювання впливу факторів на величину результативних показників [1, с.100].

На думку І.Ф. Полещука, факторний аналіз – це аналіз впливу окремих факторів (причин) на результативний показник за допомогою детермінованих чи стохастичних прийомів дослідження [2].

Розрізняють детермінований факторний аналіз та стохастичний факторний аналіз. Щоб визначити ступень впливу чинників на результативний показник, слід з'ясувати зв'язок між ними. Взаємозв'язок між факторами та результативним показником може бути функціональним або імовірнісним (кореляційним). В залежності від цього обирається відповідні прийоми аналізу. Але спочатку слід визначити зміст досліджуваного показника та характер зв'язку між ним та чинниками, які на нього впливають. Фактори, які впливають на прибуток і носять функціональний характер, є чинниками детермінованої моделі. Найчастіше для факторного аналізу прибутку використовується прийом елімінування.

Прибуток оцінює ступень досягнення кінцевої мети діяльності підприємства. На формування прибутку впливають об'єктивні процеси, які відбуваються в суспільстві, у сфері виробництва й розподілу валового внутрішнього продукту. Водночас прибуток – це підсумковий показник, результат фінансово-господарської діяльності підприємства. Прибуток відбиває її результати і зазнає впливу багатьох чинників. Є певні особливості у формуванні прибутку підприємств залежно від сфери їхньої діяльності, галузі господарства, форми власності, розвиненості ринкових відносин.

На формування абсолютної суми прибутку підприємств впливають:

- ефективність їх фінансово-господарської діяльності;
- сфера діяльності;
- галузь економіки;
- установлені законодавством умови обліку фінансових результатів.

Зміни в обсягах прибутку підприємств різних галузей економіки свідчать про складні процеси, що відбуваються в окремих галузях економіки і пов'язані зі зміною обсягів виробництва і реалізації продукції (робіт, послуг); зміною ефективності господарювання; розвитком ринкових відносин, ціноутворенням.

На величину прибутку, його динаміку впливають фактори як залежні, так і незалежні від зусиль підприємств.

До зовнішніх (незалежних від діяльності підприємств) факторів відносяться:

- природні умови;
- транспортні умови;
- соціально-економічні умови;
- рівень розвитку зовнішньоекономічних зв'язків;
- ціни на виробничі ресурси тощо.

До внутрішніх чинників зміни прибутку належать:

• основні фактори (обсяг реалізації, собівартість продукції, структура продукції і витрат, ціна продукції тощо);

• неосновні фактори, пов'язані з порушенням господарської дисципліни (порушення умов праці і вимог до якості продукції, які ведуть до штрафів і економічних санкцій).

Крім того, слід відмітити, що на прибуток впливають специфічні фактори:

- ліверидж;
- облікова політика підприємства.

Ліверидж в економіці розглядають, як фактор, незначна зміна якого може призвести до суттєвих наслідків. Він може розглядатися як потенційна можливість впливати на прибуток шляхом відповідних змін певних важелів.

Облікова політика включає: використання методу прискореної амортизації для прискореного оновлення основних фондів, використання різних методів оцінки виробничих запасів (ФІФО, середньозваженої собівартості), регулювання методу оцінки

незавершеного виробництва, використання різних методів визначення прибутку від реалізації.

Вплив факторів може бути розгорнуто за кожною складовою прибутку: всі фактори, які впливають на виручку від реалізації і собівартість реалізованої продукції, впливають також і на прибуток від реалізації, і на прибуток від звичайної діяльності до оподаткування.

При аналізі показників прибутку виділяються такі етапи:

1) надається оцінка динаміки прибутку в цілому та в розрізі окремих видів діяльності (операційна, інвестиційна, фінансова), визначається прибутковість окремих структурних підрозділів;

2) виконується факторний аналіз прибутку за видами діяльності: факторний аналіз прибутку від операційної діяльності, у тому числі факторний аналіз валового прибутку; факторний аналіз прибутку від реалізації продукції (робіт, послуг); надається оцінка внутрішніх і зовнішніх резервів.

З метою досконалого вивчення загальної суми прибутку на підприємстві застосовується модель економічного аналізу, що ґрунтується на даних фінансової звітності форми № 2 "Звіт про фінансові результати" за періоди, що аналізуються.

Узагальнююча характеристика показників прибутку м'ясопереробного комбінату (МПК) "Гармаш" за 2007-2009 рр. надається в табл. 1.

Таблиця 1. Аналіз динаміки показників фінансових результатів діяльності МПК "Гармаш" за 2007-2009 рр., тис. грн.

Статті	Роки			Відхилення (+, -)			
				2008 до 2007		2009 до 2008	
	2007	2008	2009	у сумі	у %	у сумі	у %
Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	32857	59665	52928	26808	81,59	-6737	-11,29
Податок на додану вартість	5220	9944	8821	4724	90,50	-1123	-11,29
Інші вирахування з доходу	1295	2931	1504	1636	126,33	-1427	-48,69
Чистий дохід, (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	26342	46790	42603	20448	77,63	-4187	-8,95
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	25914	45656	41488	19742	76,18	-4168	-9,13
Валовий прибуток	428	1134	1115	706	164,95	-19	-1,68
Інші операційні доходи	-	19351	2449	19351	-	-16902	-87,34
Адміністративні витрати	-	-	152	0	-	152	-
Витрати на збут	-	3469	3960	3469	-	491	14,15
Інші операційні витрати	-	17369	2098	17369	-	-15271	-87,92
Прибуток (збиток) від операційної діяльності	428	-353	-2646	-781	-182,48	-2293	649,58
Дохід від участі в капіталі	-	-	-	-	-	-	-
Інші фінансові доходи	-	-	-	-	-	-	-
Інші доходи	78	-	-	-78	-100,00	0	-
Фінансові витрати	67	563	566	496	740,30	3	0,53
Втрати від участі в капіталі	-	-	-	-	-	-	-
Інші витрати	-	-	-	-	-	-	-
Прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування:	438	-916	-3212	-1354	-309,13	-2296	250,66
Податок на прибуток від звичайної діяльності	109	-	-	-109	-100,00	0	-
Прибуток (збиток) від звичайної діяльності:	328	-916	-3212	-1244	-	-2296	250,66
Чистий прибуток (збиток)	328	-916	-3212	-1244	-	-2296	250,66

Аналіз даних табл. 1 свідчить про те, що на протязі двох останніх років підприємство отримувало збиток від звичайної діяльності, а також чистий збиток, хоча в 2007 р. підприємство мало чистий прибуток у сумі 328 тис. грн. Чистий збиток у 2009 р. склав 3212 тис. грн. і порівняно з 2008 р. зріс на 2296 тис. грн. або більш ніж у 2,5 рази. В 2008 р. порівняно з 2007 р. чистий збиток зріс на 1244 тис. грн. Валовий прибуток у 2008 р. склав 1134 тис. грн. і порівняно з 2007 р. він зріс на 706 тис. грн., або на 164,95 %. Це свідчить про зростання у 2008 р. обсягу продажів. Але у 2009 р. порівняно з 2008 р. валовий прибуток знизився на 19 тис. грн., або на 1,68 %.

На протязі років, які аналізуються, підприємство мало як високі операційні доходи, що пов'язані з доходами від операційних курсових різниць, отриманням гранту за виробництво якісної продукції, так і високі операційні витрати, які спостерігалися внаслідок зростання витрат по списанню заборгованості за рішенням суду та ін. Фінансові витрати, які мало підприємство, в основному складалися зі сплати процентів за короткостроковий кредит. Доходів, пов'язаних з фінансовою та інвестиційною діяльністю, підприємство за ці роки не отримувало.

Головним джерелом формування валового прибутку є основна діяльність підприємства, з метою здійснення якої воно створене. Характер цієї діяльності визначається специфікою галузевої приналежності підприємства. Її основу складає виробничо-комерційна діяльність, яка доповнюється фінансовою і інвестиційною діяльністю. Саме показники основної діяльності підприємства використовуються для оцінки виконання програми виробництва і розрахунку завантаження виробничих потужностей [3, с. 20].

Важливішою метою аналізу валового прибутку є виявлення резервів його збільшення, що здійснюється за допомогою факторного аналізу. Вплив чинників на зміну валового прибутку досліджуваного підприємства наведено в табл. 2.

Таблиця 2. Факторний аналіз зміни прибутку (збитків) МПК "Гармаш" від операційної діяльності за 2008-2009 рр., тис. грн.

№ з/п	Показники	Джерело інформації, розрахунок (форма, код рядка)	Значення показника
1	2	3	4
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (робіт, послуг)			
1.	за попередній період	ф. 2, ряд. 035, гр. 4	46790,00
2.	за звітний період	ф. 2, ряд. 035, гр. 3	42603,00
3.	коефіцієнт зміни обсягу реалізованої продукції	ряд. 2 : ряд. 1 табл.	0,91052
Собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг)			
4.	за попередній період	ф. 2, ряд. 040, гр. 4	45656,00
5.	за звітний період	ф. 2, ряд. 040, гр. 3	41488,00
6.	коефіцієнт зміни собівартості реалізованої продукції	ряд. 5 : ряд. 4 табл.	0,90871
Валовий прибуток (збиток)			
7.	за попередній період	ряд. 1 - ряд. 4 табл.	1134,00
8.	за звітний період	ряд. 2 - ряд. 5 табл.	1115,00
9.	зміна суми валового прибутку у звітному періоді до попереднього періоду	ряд. 8 - ряд. 7 табл.	-19,00
Зміна валового прибутку (збитку) за рахунок факторів:			
10.	зміни обсягу реалізованої продукції (робіт, послуг)	ряд. 7 × (ряд. 6 - 1) табл.	-103,52
11.	зміни структури продукції	ряд. 7 × (ряд. 3 - ряд. 6) табл.	2,05
12.	зміни рівня витрат на 1 грн. реалізованої продукції	ряд. 2 × [(ряд. 5 : ряд. 2) - (ряд. 4 : ряд. 1)] табл.	-82,48
13.	загального впливу факторів	ряд. 10 + ряд. 11 + ряд. 12 табл.	-18,99
Адміністративні витрати			
14.	за попередній період	ф. 2, ряд. 070, гр. 4	0,00
15.	за звітний період	ф. 2, ряд. 070, гр. 3	152,00
16.	зміна суми адміністративних витрат у звітному періоді до попереднього періоду	ряд. 15 - ряд. 14 табл.	152,00
Витрати на збут			
17.	за попередній період	ф. 2, ряд. 080, гр. 4	3469,00
18.	за звітний період	ф. 2, ряд. 080, гр. 3	3960,00
19.	зміна суми витрат на збут у звітному періоді до попереднього періоду	ряд. 18 - ряд. 17 табл.	491,00
Інші операційні доходи			
20.	за попередній період	ф. 2, ряд. 060, гр. 4	19351,00
21.	за звітний період	ф. 2, ряд. 060, гр. 3	2449,00
22.	зміна суми інших операційних доходів у звітному періоді до попереднього періоду	ряд. 21 - ряд. 20 табл.	-16902,00
Інші операційні витрати			
23.	за попередній період	ф. 2, ряд. 090, гр. 4	17369,00
24.	за звітний період	ф. 2, ряд. 090, гр. 3	2098,00
25.	зміна суми інших операційних витрат у звітному періоді у порівнянні з попереднім періодом	ряд. 24 - ряд. 23 табл.	-15271,00
26.	Зміна суми прибутку (збитку) від операційної діяльності	ряд. 9 - ряд. 16 - ряд. 19 + ряд. 22 - ряд. 25 табл.	-2293,00
*Примітка: при розрахунку рядка 13 дані рядка 12 беруться з протилежним знаком.			
**Примітка: при розрахунку коефіцієнтів (рядка 3, 6) значення після коми беруться до 5 знаку.			

На відхилення суми валового прибутку (табл. 2, ряд. 9) впливає низка факторів, основними з яких є:

– зміна обсягу реалізованої продукції (робіт, послуг). Збільшення обсягу реалізації рентабельної продукції приводить до збільшення валового прибутку і поліпшенню фінансового стану підприємства. Зростання обсягу реалізації збиткової продукції впливає на зменшення суми валового прибутку;

– зміна структури реалізованої продукції. Збільшення долі рентабельніших видів продукції в загальному обсязі реалізації приводить до збільшення суми валового прибутку, але збільшення питомої ваги низькорентабельної або збиткової продукції впливає на зменшення валового прибутку;

– зміна рівня витрат на 1 грн. реалізованої продукції. Зниження витрат на 1 грн. реалізованої продукції приводить до зростання валового прибутку, і навпаки, їх зростання призводить до зниження

валового прибутку. Така залежність існує відносно витрат на збут і адміністративних витрат.

У 2009 р. підприємство отримало збиток від операційної діяльності у сумі 2646 тис. грн., що на 2293 тис. грн. більше ніж у 2008 р. Це сталося за рахунок наступних факторів: валовий прибуток у звітному році в цілому знизився на 19 тис. грн. Таке явище пов'язано зі зменшенням обсягу реалізації продукції у 2009 р. порівняно з 2008 р., що призвело до зниження валового прибутку на 103,52 тис. грн. Проте, зміна витрат на 1 грн. реалізованої продукції збільшило валовий прибуток на 82,48 тис. грн., зміна структури реалізованої продукції також позитивно вплинула на валовий прибуток (ріст на 2,05 тис. грн.).

Зростання у 2009 р. адміністративних витрат на 152 тис. грн., а також витрат на збут на 491 тис. грн. збільшило збиток від операційної діяльності. Значно знизилися операційні доходи (на 16902 тис. грн.), що

негативно вплинуло на фінансові результати від операційної діяльності. За цей час зменшилися витрати від операційної діяльності на 15271 тис. грн., що позитивно вплинуло на фінансові результати від операційної діяльності.

Далі слід перейти до аналізу валового прибутку. Дослідження валового прибутку потрібно керівництву підприємства для вирішення цілої низки питань, пов'язаних зі збільшенням прибутку підприємства. Передусім, це стосується вибору найкращої ціни продажів.

Основним показником, що характеризує валовий прибуток, є коефіцієнт валового прибутку (табл. 3), який визначає рівень, до якого підприємства можуть збільшити прибуток, знижуючи накладні витрати. Він розраховується відношенням валового прибутку до чистого доходу (виручки) від реалізації.

Таблиця 3. Аналіз ефективності використання прибутку МПК "Гармаш" за 2008-2009 рр. (коефіцієнти валового, операційного, чистого прибутку)

№ з/п	Показники	Джерело інформації	Роки		Відхилення (+, -)
			2008	2009	
1.	Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (робіт, послуг), тис. грн.	ф. 2, ряд. 035	46790,0	42603,0	-4187,0
2.	Валовий прибуток, тис. грн.	ф. 2, ряд. 050	1134,0	1115,0	-19,0
3.	Коефіцієнт валового прибутку	ф. 2, ряд. 050 : ряд. 035	0,0242	0,0262	0,0020
4.	Операційний прибуток, тис. грн.	ф. 2, ряд. 100	0,0	0,0	0,0
5.	Коефіцієнт операційного прибутку	ф. 2, ряд. 100 : ряд. 035	0,0000	0,0000	0,0000
6.	Чистий прибуток, тис. грн.	ф. 2, ряд. 220	0,0	0,0	0,0
7.	Коефіцієнт чистого прибутку	ф. 2, ряд. 220 : ряд. 035	0,0000	0,0000	0,0000

Розрахунок цих коефіцієнтів дозволяє охарактеризувати ефективність управління ресурсами підприємства. Коефіцієнт валового прибутку показує, до якого рівня підприємство може збільшити валовий прибуток, знижуючи накладні витрати. За даними табл. 3 слід відмітити, що підприємство в 2009 р. порівняно з 2008 р. збільшило валовий прибуток лише на 0,2 %, знижуючи накладні витрати. А відсутність коефіцієнтів операційного та чистого прибутків свідчить про те, що підприємство неефективно управляє своїми ресурсами.

Зміна коефіцієнта валового прибутку може відбуватися з таких причин:

- збільшення або зменшення обсягу реалізації;
- збільшення або зменшення собівартості реалізованої продукції (наприклад, у результаті збільшення торгових знижок, інфляції, економії матеріалів тощо);
- підвищення або зниження цін на продукцію (наприклад, у результаті інфляції, конкуренції, зміни розміру знижок тощо).

Крім вибору кращої ціни реалізації аналіз валового прибутку використовується для визначення оптимальної технології виробництва продукції в умовах, якщо одна технологія дає низькі змінні витрати і високі постійні, а інша, навпаки, високі змінні й низькі постійні витрати на одиницю продукції.

Основна сума прибутку підприємства як фінансового результату його діяльності формується за рахунок прибутку від реалізації продукції (робіт, послуг) і залежить від здійснення даної основної діяльності.

На відхилення прибутку від реалізації продукції (робіт, послуг) впливають такі фактори:

- зміна обсягу реалізації продукції;
- зміна собівартості реалізованої продукції та структурних зрушень;
- зміна цін:
  - на готову продукцію;
  - на сировину, матеріали, тарифи на енергію, перевезення.

Вплив чинників на зміну прибутку від реалізації продукції (робіт, послуг) підприємств наведено в табл.4.

Прибуток від реалізації продукції безпосередньо залежить від двох основних показників: обсягу реалізації продукції та собівартості.

Ефективність формування та використання прибутку характеризує коефіцієнт операційного прибутку, який розраховується відношенням операційного прибутку до чистого доходу (виручки) від реалізації. Він надає можливість визначити прибуток після вирахування собівартості реалізованих товарів та операційних витрат, який припадає на 1 грн. чистого доходу. Цей коефіцієнт показує, чи успішно працювали менеджери підприємства для підвищення доходів від усіх своїх операцій. Він є приблизним мірилом рівня операційного левериджу.

Дослідження чистого прибутку передбачає розрахунок коефіцієнта чистого прибутку, який характеризує ефективність управління підприємства своїми ресурсами. Зростання цього коефіцієнту свідчить про інвестиційну привабливість підприємства, яке аналізується.

Зміна обсягу реалізації продукції може впливати на прибуток як позитивно, так і негативно. Збільшення обсягу реалізації рентабельної продукції сприяє збільшенню прибутку. Якщо продукція є збитковою, то при збільшенні обсягу реалізації відбувається зменшення суми прибутку.

На зміну обсягу реалізації продукції впливають наступні зміни: обсягу виробництва, залишки нереалізованої продукції, частки прибутку в ціні продукції (рентабельність продукції).

Зміни обсягу виробництва, залишків нереалізованої продукції впливають не тільки на обсяг реалізації продукції, а й на собівартість, оскільки змінюються умовно-постійні витрати (за зміни обсягу виробництва продукції); витрати на зберігання продукції, інші витрати (за зміни залишків нереалізованої продукції).

Істотний вплив на обсяг реалізації, а також і на прибуток від реалізації справляє розмір прибутку, що включається в ціну виробів. За умов формування ринкової економіки державне регулювання рентабельності продукції, як правило, вже не спостерігається. Тому створюється можливість збільшення прибутку підприємств за рахунок збільшення його частки в ціні окремих виробів. Цьому сприяє недостатня конкуренція, монополіє становить окремих підприємств у виробництві та реалізації багатьох видів продукції.

Отже, спроможність підприємств впливати на обсяг прибутку від реалізації, змінюючи обсяги виробництва продукції, залишки нереалізованої продукції, її рентабельність, є досить суттєвою [3, с.27].

Дані табл. 4 показують, що збиток від реалізації продукції в 2009 р. склав 2997 тис. грн. і порівняно з 2008 р. він зріс на 662 тис. грн. На збільшення збитку вплинули такі фактори: суттєвий вплив мала зміна собівартості реалізованої продукції та структурні зрушення, що збільшило збиток від реалізації продукції на 871,1 тис. грн.; зміна обсягу реалізації продукції знизило збиток від її реалізації на 208,9 тис. грн.; зміна цін на реалізовану продукцію суттєвого впливу не мала.

Таблиця 4. Факторний аналіз прибутку (збитку) від реалізації продукції (робіт, послуг) МПК "Гармаш" за 2008-2009 рр., тис. грн.

Виручка від реалізації продукції (за вирахуванням податку на додану вартість та акцизного збору)		Коефіцієнт зміни обсягу реалізованої продукції	Виручка від реалізації продукції звітного періоду за цінами, структурою та собівартістю попереднього періоду	Собівартість реалізованої продукції			Витрати на 1 грн. реалізованої продукції за Попередній період	Собівартість реалізованої продукції звітного періоду за структурою, собівартістю попереднього періоду	Прибуток (збиток) від реалізації продукції				Зміна прибутку (збитку) від реалізації продукції за рахунок факторів:					
за попередній період	за звітний період			за попередній період	за звітний період	звітного періоду за цінами, структурою та собівартістю попереднього періоду			за попередній період	звітного періоду за цінами, структурою та собівартістю попереднього періоду	звітного періоду за структурою, собівартістю попереднього періоду	за попередній період	звітного періоду за цінами, структурою та собівартістю попереднього періоду	звітного періоду за структурою, собівартістю попереднього періоду	за звітний період	Зміни обсягу реалізації	всього	у тому числі
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	*15	16	*17	18	19
Ф.2, гр.4, ряд. 035	Ф.2, гр.3, ряд.035	гр.2 / гр.1	гр.1 x гр.3	Ф.2,гр.4, ряд. 040+070+080	Ф.2, гр.3, ряд.040 + 070+080	гр.5 x гр.3	гр.5 / гр.1	гр.2 x гр.8	гр1- гр5	гр.4 - гр7	гр.2- гр9	гр.2 - гр.6	гр.11- гр.10	гр. 12 - гр. 11 або гр. 16+ гр. 17	гр. 2 - гр4	гр. 9 – гр 7	гр.13 - гр.12	гр.14 + гр.15 + гр.18
46790,00	42603,00	0,91052	42603,2	49125,0	45600,0	44729,3	1,04990	44728,9	-2335,0	-2126,1	-2125,9	-2997	208,9	0,2	-0,2	-0,4	-871,1	-662,0

* Примітка: при розрахунку гр.15 значення гр. 17 береться з протилежним знаком.

**Примітка: при розрахунку коефіцієнтів (гр. 3, 8) значення після коми беруться до 5-го знаку

Після проведення аналізу та визначення позитивних підприємства, необхідно з'ясувати резерви зростання або негативних факторів, які вплинули на прибуток підприємства, необхідно з'ясувати резерви зростання прибутку від різних видів діяльності (табл. 5, 6).

Таблиця 5. Резерви зростання прибутку МПК "Гармаш" від операційної діяльності

№ з/п	Фактори, які вплинули на зміну прибутку (збитку) від операційної діяльності	Сума, тис. грн.
1.	Зміна валового прибутку	19
2.	Зміна суми адміністративних витрат	152
3.	Зміна суми витрат на збут	491
4.	Зміна суми інших операційних доходів і витрат	1631
	Разом	2293

Таблиця 6. Резерви зростання прибутку МПК "Гармаш" від реалізації продукції

№ з/п	Фактори, які вплинули на зміну прибутку (збитку) від реалізації продукції	Сума, тис. грн.
1.	Зміна обсягу реалізованої продукції	-
2.	Зміна цін	0,2
3.	Зміна собівартості реалізованої продукції та структурні зрушення	821,1
	Разом	821,3

Так, за розрахунками, представленими в табл. 5, 6, резерви росту прибутку МПК "Гармаш" від операційної діяльності складають 2293 тис. грн., а прибутку від реалізації продукції – 821,3 тис. грн. Загальна величина виявлених резервів підвищення прибутку підприємства сягнула більш ніж 3100 тис. грн. Очевидно, що хоча б часткова реалізація вказаних резервів буде сприяти покращенню фінансового стану МПК "Гармаш" в найближчій перспективі.

Після визначення резервів зростання прибутку підприємства особлива увага приділяється питанням його управління. З метою удосконалення економічного механізму управління прибутком необхідне [4]:

- суворе дотримання укладених договорів з постачання продукції, зацікавленість підприємства у виробництві престижних і найбільш потрібних для ринку виробів;
- проведення масштабної й ефективної політики в сфері підготовки персоналу, що являє собою особливу форму вкладення капіталу;
- підвищення ефективності діяльності підприємства по збуту продукції;
- більше уваги приділяти зростанню швидкості руху оборотних коштів, скороченню всіх видів запасів, домагатися максимально швидкого просування готових виробів від виробника до споживачів;
- зниження непродуктивних витрат і втрат; впровадження в практику оперативного обліку витрат на виробництво продукції;
- застосування сучасних механізованих і автоматизованих засобів для вирішення завдань аналізу прибутку і рентабельності;
- зробити перенос акцентів в управлінні прибутком на доходи підприємства.

Виконання цих пропозицій значно підвищить ефективність управління прибутком на підприємствах, в тому числі й на МПК "Гармаш".

Висновки та перспективи подальших досліджень. Різні фактори відіграють різну роль і мають неоднакове значення для зростання прибутку підприємства. В цілому

можна відмітити, що всі чинники, які впливають на прибуток, є важливими для ефективного функціонування підприємства. Тільки з їх допомогою підприємство може одержати максимальний прибуток, але провідним фактором є виробництво товарів більш високої якості, тобто максимально повне задоволення потреб споживача. Тому підприємство повинно вміти управляти прибутком. А для цього необхідно розробити механізм організаційно-економічного впливу факторів на його виробничо-фінансові результати.

Список використаної літератури:

1. Економічний аналіз: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. – Житомир: ПП "Рута", 2003. – 680 с.
2. Полещук І.Ф. Особливості факторного аналізу прибутковості підприємства // Полещук І.Ф., Волощук Ю.В., Галкіна І.В. // [Електроний ресурс]. – Режим доступу: – <http://intkonf.org/kpedn-voleschuk-if-voleschuk-yuv-galkina-iv-osoblivosti-faktornogo-analizu-ributkovosti-pidpriemstva>.
3. Методичні рекомендації оцінки впливу змін економічних факторів на результативні показники прибутку, рентабельності виробництва і реалізації продукції (робіт, послуг) / Григор Н.М., Крехівський О.В., Ніколаєнко Н.Л., Байдаченко Т.Г., Тарасова А.І., Чернопащенко М.С. – К.: ДП ДІКТЕД, 2007. – 140 с.
4. Янковий В.О. Економічна беззбитковість як критерій антикризового управління підприємством / Економіка підприємства в умовах ринкових перетворень: Монографія // За заг. ред. О.Г. Янкового. – Одеса: Атлант, 2010. – С.230-252.

КОШЕЛЬОК Галина Володимирівна – старший викладач кафедри економіки підприємства Одеського державного економічного університету

ЯНКОВИЙ Володимир Олександрович – викладач кафедри економіки та національного господарства Одеського державного економічного університету